

Морам да признам да нисам био један од 2,34 милиона људи који су у Србији пре неки дан на телевизији гледали квиз „Тренутак истине“. Нисам био превише радознао да погледам домаћу верзију овог квиза, и признајем да нисам очекивао да толико људи овде жели да види шоу који је настао на основама друштвене игре „20 питања“, која на сваком другом месту, ван интимног круга у којем се игра, изгледа, у најмању руку, простачки.

Без обзира на неколико продуцентских додатака на једноставну основу игре (која у неким верзијама личи на наше игре „Погађања“ или „Фоте“) читав тај шоу јавне продаје грехова неодољиво подсећа једино на Шоу Џерија Спрингера. Учесници те телевизијске емисије су најчешће, скоро без изузетка, припадници „white trash“ и „red neck“ Америке. Код Спрингера, они се не такмиче да нешто добију, јер је сам њихов долазак на телевизију, из средина из којих долазе, довољан добитак. Осим тога, тај шоу већ има неку вредносну категоризацију, тако да ни сами учесници немају илузија око тога шта се од њих очекује. И они су сами свесни да је оно што су радили погрешно, и да су ти греси једини разлог због којег су они у емисији – да би изазвали осуду јавности, дали одушка свом нарцизму, мало видели света и учинили нешто по чему ће их памтити комшије из Доњег Спринфилда, кад се после емисије врате у завичај. Ако мене неко пита, то је једна од верзија праве телевизије, која се гледа у друштву, уз кокице. Глупа, површна, али забавна и са моралном поуком на крају.

„Тренутак истине“ је нешто друго. Пре свега, у њему не учествују представници маргиналних друштвених групација, него људи средњег сталежа, обични људи из комшилука, који барем изгледају као људи којима ништа не фали. Дакле, у самом старту немогуће је избећи поређење и идентификацију, јер учесници нису страни просечном гледаоцу. Затим, емисија није представа, него такмичење у којег гости не долазе као код Спрингера да би направили шоу од свађе са рођацима и комшијама око тога ко је више направио глупости, и да би се у тој бизарној урнебесној представи грех наизглед изгубио у општој шаради сценског лудила, и постао мање битан јер и није једино потенциран. У емисији „Тренутак истине“ баш је грех потенциран, све се врти око неког почињеног тајног или лошег дела и све је подређено признању и откривању

да ли је оно истинито, уз посматрање како таква истина утиче на оне који су блиски такмичару.

Притом, морална осуда не постоји, или функционише само на вербалном нивоу, када у јавној причи треба осудити виђено. Пре свега не постоји, јер су гости емисије по свему блиски гледаоцу, и друго, јер су барем неки део тих грехова и већи део гледаоца починили. То је једини шоу у којем се аплаудира почињеним лошим делима. Морални суноврат емисије огледа се у томе што се такво понашање често подржава и оправдава, чиме се и гледалац охрабрује, јер оно што је видео у њему може да створи свест о томе да је његов грех мањи ако га је још неко учинио, и да због тога заузме став негирања да је учињено дело лоше, уз вербализовање по принципу „па шта, нисам једини“. Барем исто толико лоше је то што се гледаоци позивају да учествују у квизу да би зарадили новац, чиме се новац ставља испред супружника, породице, пријатеља, најближих људи и свега онога што чини друштвени живот човека. Некад су људи по опроштај грехова ишли у цркву, индулгенција се још увек даје у католичкој цркви, а данас атеисти за исповед грехова још и добијају новац. Дакле, не само што више не мора да се плати да би се добио „опроштај“, него грешник добија новац због тога што је учинио грех и признао га.

У читавој причи најзанимљивије је понашање рођака и пријатеља који пристају да дођу у емисију. Питање је шта они очекују – да њихов супружник, брат, пријатељ немају грехова? Нажалост, чини се да ни њима није толико важно учињено недело, колико је важна новчана награда на крају квиза. Што се тиче гледалаца који су наклоњени овој емисији, људи воле да виде шта раде други људи, како се понашају и да сазнају све неваљале ствари које су други радили. То је људски, што не значи да је корисно. Сигуран сам да је забавно гледати, али многе ствари су забавне, па опет нису дозвољене ни друштвено прихватљиве. Продуценти квиза су свесно ишли на тај „ментални војеризам“ и исправно проценили да ће им то донети новац. Чак и ако ставимо на страну духовну компоненту, ако занемаримо грех и казну, страшно је кад неко постави новац испред најближих људи и њихових осећања и кад се такво понашање још промовише на телевизији.

Узгред, а није небитно, још нико није преварио продуценте квиза и стигао до последњег питања, из једног једноставног разлога. Учесницима се пре самог квиза, док су заиста прикључени на полиграф, постави између 50 и 70 питања, од којих се онда одабере 21, који се понављају у квизу. Једино што учесник не зна јесте резултат полиграфа и редослед питања. Дакле, продуценти могу да, избором питања, наместе да нико никад не освоји награду, а једино што такмичар може да уради је да одустане у правом тренутку и узме до тад освојену суму.

Шоу чија је прва епизода виђена у Србији тек је почетак бизарности. Ако је судити по питањима постављеним у квизовима других земаља, тек нас чекају прави сусрети са тамним странама људског понашања. Нека од постављених питања овде једноставно није пристojно понављати, али једно од најскандалознијих било је упућено у оригиналној, колумбијској, верзији када су младу супругу упитали да ли је унајмила плаћеног убицу да убије свог мужа. Жена је одговорила потврдно и узела 25.000 долара. Међутим, од свих епизода које је могуће видети на интернету, за анализу је сигурно најзанимљивија она у којој млада супруга признаје све што је могла да призна, укључујући и превару супруга присутног на сцени, и чак јавно одговорила са „да“ на понуду бившег младића којег су продуценти довели у студио. За сва питања полиграф је утврдио да је говорила истину. „Пала“ је на питању за пола милиона, које је у суштини једноставно – „Да ли мислите да сте добра особа?“ Одговорила је потврдно, али је полиграф показао да је то лаж. Кад је говорила о ономе што је радила, што је егзактно, говорила је истину. Кад је упитана за осећај о томе, рекла је оно што би желела да осећа, а не оно што стварно осећа. Тиме се показало да није битно шта неко верује да мисли о својим делима, него је битније шта осећа о томе, и да став о исправности учињених дела није везан за свесно, вербално и друштвено, него је дубоко интимно, људски и индивидуално, према томе друштвено неисказљиво, чиме се показао сав бесмисао такве емисије и јавне приче о интимностима.

И поред свега, не знам одговор на питање да ли би овакав шоу требало забранити, како траже неки. Републичка радиодифузна агенција је затражила снимак емитоване емисије и најавила да ће погледати њен садржај. Међутим, нисам сигуран да је то најважнија ствар којом би медијски свемоћна РРА требало да се у овом тренутку бави. Тема има превише, јер свој посао дуго нису радили, а навешћу само неке. Пре свега, постоји питање прекорачења минутаже дозвољене за рекламе, којима ТВ станице непрекидно крше чланове 15, 16, и 17. Закона о оглашавању. Затим, проблем емитовања неприкладног садржаја у времену кад малолетници могу да га виде на телевизији. Ознаке којима се садржај не препоручује одређеним годиштима не значе ништа уколико се неки филм са насилним или еротским сценама емитује током дана. Непрекидно кршење ових чланова директно води развијању насиља код деце, које онда старији са чуђењем гледају на снимцима туче постављеним на сајт youtube.

И на крају, а нипошто мање важно, РРА би требало да се позабави злонамерном и тенденциозном уређивачком политиком куће Б92, која у континуитету ради против интереса државе чију националну фреквенцију има, а најновији пример за то је рецимо емисија „Овде Војводина“, за коју не треба бити превише паметан да би се увидео разлог стављања у етар. Осим тога, РРА би могао да схвати да појмови „национална фреквенција“ и „јавни сервис“, значе опште добро свих грађана Србије, дакле свих бирача и претплатника, и да размисли шта може да уради поводом крајње

Пише: Зоран Грбић
понедељак, 09 фебруар 2009 20:59

безобразног фаворизовања једне нове политичке партије од медија који су корисници јавног добра, чиме се та партија неоправдано промовише. Истовремено се на телевизијама маргинализују и бојкотују барем две парламентарне странке, СРС и ДСС, а представнике ове друге претплатници чак и не могу да виде у емисијама јавног сервиса. То су проблеми којима би, пре свега осталог, требало да се бави медијски свемоћни РРА.